డాక్టర్ రాధాకృష్ణ హాస్పిటల్ నుంచి ఇంటికి వచ్చి కారు లాక్ చేసి హాల్లోకి వస్తూండగానే భార్య మధుమతి నవ్వు ముఖంతో ఎదురు వచ్చింది.

"మధూ, ఆకలి మండిపోతూంది, త్వరగా వడ్డించెయ్యి" అంటూ బట్టలు మార్చుకుని, టవలు భుజాన వేసుకుని బాత్‌రూమ్‌లోకి వెళ్ళాడు. మధుమతి డైనింగ్ టేబిల్ మీద రెండు ప్లేట్లలోనూ వడ్డించి కుర్చీ లాక్కుని కూర్చుంది.

"బాబూ, పాపా స్కూలుకి వెళ్ళారా" అంటూ వచ్చి కూర్చుని భోజనం చేస్తూంటే మధుమతి తనూ తింటూ భర్తకి వడ్డిస్తూ "ఈ రోజు మీ మామయ్య దగ్గరనుంచి ఉత్తరం వచ్చింది" అంది.

"నిజం! ఇంతసేపూ చెప్పవేం?"

"సాంబారు కావాలా?"

"అబ్బ! అవన్నీ తరవాత. ముందు ఉత్తరంలోని విషయాలు చెప్పు."

చిరు కోపం ప్రదర్శిస్తూన్న భర్తని చూసి నవ్వి "భోజనం పూర్తి కానివ్వండి" అంది.

"లాభం లేదు."

"అబ్బ, ఉత్తరం చదవడంలో ఆకలి కూడా మరిచిపోతారనే చెప్పలేదు."

"సగం ఆకలి తీరిందిగా! చెప్పు. లేకుంటే ఉత్తరం ఇవ్వు!"

"ఊహూఁ."

"మధూ, చెయ్యి కడిగేస్తాను— తెలుసా"

నీళ్ళగ్లాసు ఎత్తి బెదిరిస్తూన్న భర్త చెయ్యి గట్టిగా పట్టుకుని—"అబ్బబ్బ, ఎరక్కపోయి ముందుగా చెప్పాను. ఉత్తరం ఇస్తాను, మీరే తృప్తిగా చదువుకోండి" అంటూ లేచి కవరు తెచ్చి అందించింది.

ఎడంచేత్తో కవరు అందుకుని లోలోపల ఇలా చదువుకున్నాడు.

చి. రాధా

చాలా రోజులకి ఉత్తరం రాస్తున్నాను కదూ. రోజులేమిటి సంవత్సరాలైంది మామయ్యా అంటావా! నిజమే. తరుచుగా ఉత్తరాలు రాయాలనిపించినా ఈ పల్లెటూరూ పొలం పనులూ-వీటితో సతమత మవుతూ కొన్ని అశ్రద్ధ చేసే మాట నిజం. కానీ, ఉత్తరాలేమైనా వచ్చాయేమో అని పోస్టుమన్ కొరకు ఎదురు చూడటం నాకు అలవాటని నీకు తెలుసుగా!

'నువ్వు మాత్రం రాయకుండా ఉత్తరాలు రావాలని ఎదురు చూడటం అన్యాయం మామయ్యా అనే నీ మాటలు ఇంకా గుర్తున్నాయి. 'నా మాటలే తప్ప నే గుర్తు లేనా' అని తగూ పెట్టుకునేందుకు నువ్వు కారు తీసుకుని సరాసరి వచ్చినా ఇబ్బంది ఏం లేకుండా ఈ ఊరికి నంబర్‌వన్‌గా రోడ్డు వేయించేశాం. పాత రోజుల్లోనూ పది రోజులు ముందు ఉత్తరం రాసి బస్సు దగ్గరికి బండి పంపితే గతుకుల రోడ్డులో పడి రావలసిన పని లేదురా!

ఇంతకీ నే నీ ఉత్తరం రాయవలసి వచ్చిన విషయం వదిలి ఉపోద్ఘాతంతోనే పేజీలు నింపానని నవ్వక ముందే ఆగి సూటిగా చెప్పేస్తున్నాను. రాధా! మా ఊరివాళ్ళ కో మంచి ఉద్దేశ్యం వచ్చింది. ఏమిటంటే, ఈ ఊళ్ళో కస్తూరి హైస్కూలు స్థాపించి పాతిక సంవత్సరాలు పూర్తి అయింది గనక సిల్వర్ జూబ్లీ చెయ్యాలనీ, ఆ రోజుకి స్కూల్లో చదివిన ఓల్డ్ స్టూడెంట్స్ అందరినీ ఈ సమావేశానికి రప్పించాలనీనూ. ఏర్పాట్లు ఘనంగా చేస్తున్నాం. ప్రెసిడెంటుగారే నడుం కట్టి నిలిచారు. ఉడతాభక్తిగా నేనూ సాయం చేస్తున్నాననుకో. నువ్వీ హైస్కూలు ఓల్డ్ స్టూడెంట్ కనక తప్పక రావాలి. అలాగే మధుమతినీ, నీ బుల్లి హీరోయినూ హీరో (బాబూ, పాపా) నికూడా తీసుకుని రా. వాళ్ళని నే నింత వరకు చూడలేదురా, రాధా. నీ ఎరికెలా ఈ కస్తూరి హైస్కూలు స్టూడెంట్సు ఉంటే తప్పక రమ్మని చెప్పు. నీకు స్కూలునించి వేరే ఆహ్వానం వస్తుందనుకో. తప్పక వస్తావని ఎదురుచూస్తూ అన్నట్టు మీ అత్తయ్య నీ కోసం జానూ, జీడీలూ తయారు చేస్తుందిట, మామయ్య.

"హాయ్—మధూ ఇంత మంచి వార్త తెచ్చి ఉత్తరం ఇవ్వటానికి ఇంత ఆలస్యం చేస్తావా?" సంతోషాన్ని అదిమి పెట్టు కుంటూ కోపంగా భార్య వైపు చూశాడు.

"వస్తూనే ఆకలి అన్నారుగా అందుకు. అరె. . . చెయ్యి కడిగేశా రేంటి పెరుగు వేసుకోలేదు."

"అవునుకదూ! మరిచిపోయాను. పోనివ్వు, రాత్రికి తింటాను."

టవల్‌తో చెయ్యి తుడుచుకుంటూ కుర్చీ వెనక్కి నెట్టి లేవబోతూంటే మధుమతి—"వీల్లేదు. నీళ్ళు కడిగి పెడతాను. లేకుంటే మరో ప్లేటు పెట్టనా! అదీ వీల్లేదూ. అయితే ఈ కాస్త పెరుగూ స్పూనుతో తినేయండి."

"అబ్బబ్బ! గెలుపెప్పుడూ నీదే" అంటూ కప్పు పెరుగు తినేసి లేచి హాలులోకి వచ్చి సోఫాలో కూర్చున్నాడు. సంతోషంతో మనస్సు అలా అలా తేలి పోతూంది రాధాకృష్ణకి. అసలు ప్రాక్టీసుతో క్షణం తీరుబడి ఉండదు. భాగ్య నగరంలో బంగళా, కారూ వగైరా అంతస్తుకి తగ్గట్టు అమర్చుకున్నాడు. అనుకూలవతి అయిన భార్య, ఒక కొడుకు, ఒక కూతురుతో సంసారానికి ఫుల్‌స్టాప్ పెట్టి ఇల్లే 'స్వర్గం' అన్న పదానికి అర్థం అన్నట్టు రోజులు క్షణాల్లా దొర్లిస్తున్నాడు. ఆలోచనల్లో తేలిపోతూనే "మధూ, నువ్వు మామయ్య గారి ఊరు చూడలేదు కదూ!" అంటూ కేక పెట్టాడు.

"మీరు తీసుకు వెడితేగా..."

"ఈ సారి తప్పక వెడదాం. ఏం?"

"మీ కేసులూ అవీ..."

"ఎవరికన్నా అప్పగిస్తాను. ఏమైనా సరే ఈ ప్రోగ్రాముకి వెళ్ళితీరాలి."

"నాలుగు రోజులైనా పట్టదూ?"

"చూద్దాం" అంటూ లేచి మంచం మీదికి వెళ్ళి పడుకున్నాడు విశ్రాంతిగా, మధుమతి ఆ గదిలోనించి బయటికి వెళ్ళింది.

రాధాకృష్ణకి ఎన్నో చిన్నప్పటి విషయాలు గుర్తు కొస్తున్నాయి. తన బాల్యం తాతగారి ఊరిలో గడిపిన రోజులు, హైస్కూలు జీవితంలోని ఎన్నో మధుర స్మృతులు అతన్ని కదిలిస్తూ ఎన్నో సంవత్సరాల వెనక్కి లాక్కు పోయినాయి.

తండ్రికి దూరప్రాంతాల్లో ఉద్యోగం... పైగా ట్రాన్స్‌ఫర్లూ. పిల్లవాడి చదువు పాడై పోతుందనే భయం. అంతకు మించి ఏకైక పుత్రుడిని వదిలి ఉండలేక తల్లి పడే బాధ. తాతగారూ అమ్మమ్మా "మరేం ఫర్వేదు. రాధని మా దగ్గర ఉంచుకుని హైస్కూలు చదువు పూర్తి అయేవరకూ చెప్పిస్తాం. నీ కంటే వెయ్యి రెట్లు బాగా చూస్తాం" అని ధైర్యం చెప్పి ఒప్పించడంతో ఆ ఊరిలోని హైస్కూల్లో తన చదువు మొదలైంది.

ఓ మాదిరి బస్తీ లాంటి పల్లెటూరు. అందులో హైస్కూలు తెచ్చుకున్నారు ఆ స్కూలు తెప్పించడానికి తాతగారు చేసిన కృషి కథలుగా చెప్పేవాళ్ళు కొందరు. ఆ ఊళ్ళో స్కూల్లో చేరిన కొత్తలో అమ్మనీ, నాన్ననీ వదిలి ఉండటం చాలా కష్టమే అయింది రాధాకృష్ణకి. పగలు చదువూ ఆటలతో కాలం గడిచినా రాత్రి అయేసరికి తల్లీ, తండ్రీ గుర్తు కొచ్చే వాళ్ళు. అమ్మమ్మా, తాతయ్యా మంచాల మధ్య తన మంచం అయినా దుఃఖం కట్టలు తెంచుకునేది. అలా రాత్రులు నిశ్శబ్దంగా ఏడుస్తూంటే తాతయ్య లేచి ఓదార్చి కబుర్లు చెపుతున్నా, పగలల్లా ఇంటిపనితో అలిసి నిద్రపోయే అమ్మమ్మకి చప్పినా మెలకువ వచ్చేది కాదు. తాతయ్య "రాధా! అలా చూడు — చందమామ మబ్బుల్లో ఎలా దాక్కుంటూన్నాడో" అంటూ ఓదార్చటానికి ప్రయత్నిస్తూనే పెద్దగా అపురిస్తూ ఉండేవాడు. ఆయన అలా అంటూన్న కొద్దీ మరీ వెక్కిళ్ళు పెట్టి ఏడ్చేవాడు. గదిలో పడుకున్న మామయ్య మెలకువ వచ్చి లేచి దగ్గర కొచ్చి తండ్రిని వదులోమని ఏవో నత హిందీ సినిమా వదలు చెప్తూంటే, ఆ కథ వింటూనే ఎప్పుడు నిద్ర పోయే వాడో తనకే తెలియదు. ఒక్కసారి మెలకువ వచ్చి చూస్తే దగ్గరగా పడుకుని ఉండేవాడు మామయ్య. మెల్లి కళ్ళు మూసుకుని నిద్రలోకి జారిపోయిన రోజులు చాలానే ఉన్నాయి.

తెల్లవారి అత్తయ్య [illegible] అన్నం పెడుతూ [illegible] రాధాకృష్ణకి. ఏం [illegible] తిని [illegible] వాడు. ఆ సంవత్సరం [illegible] ఆ ఊరు అలవాటై పోయింది. ఆ పల్లెటూరూ, స్కూలు స్నేహితులూ, వేణుగోపాలస్వామి ఆలయంలో ధనుర్మాసంలో పెట్టే దద్దోజనం కోసం బాదం చెట్టు ఎక్కి కసిక్కున కుట్టే గండు చీమలనికూడా లెక్క చెయ్యక ఫ్రెండ్సుకి కూడా కోసి ఇచ్చి హీరోలా అందరికంటే ముందు పరుగు తీసేవాడు.

ముసలి ఆచార్లుగారితో అబద్ధం చెప్పి మరోసారి ఆకులో ప్రసాదం పెట్టించు కుని పక్కవాళ్ళని గర్వంగా చూస్తూ ప్రహరీ దూకి పరుగు పెట్టడం గుర్తు కొస్తూంటే, ఇప్పటికీ [illegible] పెట్టి ఉంటుంది.

అమ్మమ్మా, తాతయ్యా చేసే ముద్దు తనని మొద్దబ్బాయిగా చేస్తాయేమోనని గ్రహించిన అమ్మ ఆరాటపడిపోయి రహస్యంగా తమ్ముడిని హెచ్చరిస్తూ ఉత్తరం రాయటం, [illegible] మామయ్య క్రమశిక్షణ పేరుతో స్వేచ్ఛని అరికట్టటం గుర్తు [illegible] ఇప్పుడు నవ్వు ముంచుకొస్తుంది. ఆ క్రమశిక్షణ మాటలలో, వార్నింగులతో ఆగక ఒకసారి దెబ్బల వరకూ వెళ్ళింది.

క్లాసులో లలితని ఏడిపించాలంటే ఆగక 'లల్లీ లిల్లీ నా మల్లీ" అంటం కూడా చేశాడు. ఆ పిల్ల ముఖం ఎర్రబడి మింగేలా చూసి [illegible] అది చూసి తను మరీ హుషారు పడటం, స్నేహితులు అంతటితో ఆగక్కని, ప్రేమ లేఖ అందించేయమని రెచ్చగొట్టటం, తను తెలిసీ తెలియక, ఏదేదో రాసి ఆ పిల్లకి పంపటంతో, కొంప అంటుకున్నంత పని అయింది. హెడ్మాస్టరు వరకూ వెళ్ళి అలా అలా మామయ్య దగ్గిరికి చేరింది. మామయ్య కోపంతో నాలుగు వడ్డించడంతో అభిమానం, లలితని మింగేయాలన్నంత కోపం, మామయ్య నన్ను కొడతాడన్న పౌరుషం కలగా పులగంగా కలిసి ఇల్లు వదిలి ఎవరికీ

క్రొత్త మాస్టారుగా ఎక్స్ట్రాడెంటుగా

-గోవిందరాజు సీతాదేవి

చెప్పకుండా విజయవాడ వరకూ వచ్చేలా చేసింది.

అమ్మమ్మా, తాతయ్యా హడిలిపోయి మాతులూ గోతులూ వెతికి మామయ్య మీద యుద్ధం ప్రకటించటంతో లడరుసు భయపడి ఊళ్ళమీద వెతకటానికి పడి అమ్మకి టెలిగ్రామ్ ఇచ్చి ఆఖరుకి విజయవాడలో రైల్వే క్యాంటీన్లు తనని పట్టుకుని వెనక్కి తీసుకు వెళ్ళడం అన్నీ గుర్తు కొస్తున్నాయి రాధాకృష్ణకి. తెలిసీ తెలియక చేస్తున్న వెధవ పనులని ఓ సారి వివరంగా ఆలోచించుకునేలా చేసింది మామయ్య కొట్టిన చెంపదెబ్బ. ఆ తరవాత మరెప్పుడూ మామయ్యకి ఫిర్యాదు అందనీయలేదు. బుద్ధిమంతుడిలా స్కూలు ఫైనలు పాసై ఆ ఊరి హైస్కూలుకి గుడ్‌బై కొట్టి కాలేజీలో చేరి అమ్మా, నాన్నా దగ్గరే చదువు పూర్తి చేసుకోగలిగాడు. అప్పుడప్పుడూ సెలవుల్లో అమ్మమ్మగారి ఊరు వెళ్ళి పాత దోస్తులని కలుసుకుని, మాస్టార్లని పరామర్శించి నాలుగు రోజులు సరదాగా గడిపి తిరిగి వచ్చేవాడు. ఇలా సెలవుల్లో వెళ్ళినప్పుడల్లా ఒంటెద్దు బండీ, రెహమానూ, డ్రిల్ మాస్టారు మూర్తి గారూ మరీ మరీ ఆప్తులుగా మిగిలి పోయారు. తరవాత ఎమ్. బి. బి. ఎస్. లో చేరడం, అమ్మమ్మా తాతగారూ పోవటంతో ఆ ఊరి రాకపోకలు తగ్గిపోయాయి. అయినా, పిల్లలకి క్రమశిక్షణ శరీరానికీ, చదువులో మనస్సుకీ రావాలి అని గట్టిగా వాదించే డ్రిల్ మాస్టారు ఎప్పుడూ తనని కారు దిగగానే బండిలో ఎక్కించుకుని ఎంకిపాటలు పాడుతూ మూడు మైళ్ళ గతుకుల రోడ్డన్న మాటని మరిపిస్తూ నవ్వుతూ, నవ్విస్తూ ఉండే రెహమాన్ తన క్లాసుమేట్ ఏడవ తరగతిలో. కానీ, ఆర్థిక పరిస్థితి కారణంగా హైస్కూలు చదువు మధ్యలోనే వదిలి బండినీ, ఎద్దునీ కొనుక్కుని కిరాయికి తిరిగే రెహమాన్‌ని చూస్తే జాలీ, ప్రేమా ముంచుకొస్తూ ఉండేది. ఒకసారి బండీ బాడుగ తీసుకోమని బలవంతం చేస్తే మరో పది రూపాయల కాగితం అతని గుప్పెట్లో కుక్కినా తీసుకోకుండానే రెహమాన్, "రాధ బాబూ! మన ఇద్దరం ఓ నాటి దోస్తులం. నీ దగ్గిర ఇప్పుడే కాదు, ఎప్పుడూ డబ్బు తీసుకోలేను. నా బుణం తీర్చుకోలేనని భయపడకు. నువ్వు డాక్టరువిగా. నే ఓ సారి వచ్చి నీ ఇంట్లో ఉంటాను. లేకుంటే నీ దగ్గిర కంపౌండరుగా వచ్చేస్తాను. ఏం— రమ్మంటావా" అంటూ నవ్వి ఖాళీబండీ తోలుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు. అతను ఇప్పుడెలా ఉన్నాడో! అప్పట్లో డ్రిల్ మాస్టారు ఎలా ఉన్నారో! ఒక్క రోజు డ్రిల్‌కి రాకున్నా ఆయన సహించలేకపోయేవారు. పైగా ప్రతి కుర్రాడూ గుర్తే ఆయనకి.

చదువు అయి ప్రాక్టీసు పెట్టడం, పెళ్ళి చేసుకోవడం, అమ్మా, నాన్నా పోవడంతో జీవితం పూర్తిగా మారిపోయింది. మామయ్య నాలుగు సార్లు రమ్మని రాసినా వీలుకాక వెళ్ళలేకపోయాడు. హఠాత్తుగా ఈ ఉత్తరంతో రాధాకృష్ణ బాల్యజీవితం అంతా సుడి తిరిగి వచ్చింది.

"వెళ్ళాలి. తప్పక వెళ్ళిరావాలి." దృఢ నిశ్చయంతో లేచాడు.

కాన్వెంట్‌నించి యూనిఫారమ్ దుస్తులతో పిల్లలిద్దరూ ఇల్లు చేరారు. "డాడీ. . ." అంటూ స్కూలు కబుర్లు మొదలెట్టింది పాప.

* * *

రాధాకృష్ణ కారులో భార్యనీ, పిల్లలనీ తీసుకుని బయలుదేరాడు, మేనమామకి పొందూరు ఖద్దరు పంచా, ఉత్తరీయం, అత్తకి మాధవరం జరీచీరా తీసుకుని. మధుమతి స్వీట్లు కూడా తెమ్మన్నది. అన్నీ తీసుకుని బయలుదేరారు. సూర్యాపేటలో ఆగి, కాఫీ టిఫినూ తీసుకుని విజయవాడలో రాత్రి మనోరమలో దిగి తెల్లవారి స్నానం అదీ పూర్తి చేసుకుని మేనమామగారి ఊరుకి బయలుదేరాడు.

'మామయ్య రాసినట్లు రోడ్డు ఫరవా లేదు, అనుకుంటూ పాత జ్ఞాపకాలని నెమరు వేసుకుంటున్నాడు. ఊరు రానే వచ్చింది. ఏ మంతగా మారినట్లు లేదు. అయితే, కొన్ని కాఫీ హోటళ్ళూ, బట్టల దుకాణాలూ కొత్తగా కనిపించాయి. కూరలమార్కెట్టు కూడా వెలిసినట్లుంది.

నాలుగు రోడ్ల జంక్షన్‌లో కారు స్లో గా పోనిస్తూ—'సార్! ఎటు' అని అడిగాడు డ్రైవరు. అప్పుడే కొందరు పిన్నలూ పెద్దలూ వంగి కారులోకి చూస్తూ ఎవరింటి కెళ్ళాలీ అని అడుగుతున్నారు.

"అటు రైట్‌కి పోనివ్వు. ఆ(అదిగో, ఆ డాబా ఇల్లు" అంటుండగానే డ్రైవరు హారన్ వేసి కారు ఆపాడు. మామయ్య అప్పుడే వాకిట్లోకి వచ్చేశాడు. ఆయన వెనక అత్తయ్య చిన్న కూజాతిండె అంత చెంబుతో నీళ్ళు తెస్తున్నది. పాలేరు సామానులు దింపటానికి కారు వెనక్కి వచ్చేశాడు, తలకి తువ్వాలు చుట్టుకుంటూ.

"అరె, రాధా! అదేంటీ మధుమతి అంత చిక్కిపోయిందా! ఏరీ మీ బుల్లి హీరో హీరోయినూ? వీళ్ళిద్దర్నీ కాన్వెంటులో చేర్పించావు కదూ! ఈ ఊళ్ళో హైస్కూల్లో అమాత్రం చదువు చెప్పరనా; లేక మీ ఆవిడ వదిలి ఉండలేదనా" అంటూనే పిల్లలిద్దరినీ దగ్గిరకి తీసుకుని ముద్దు పెట్టుకుని— "రండి లోపలికి, రాధా! నే నింకా ఈ ఊళ్ళో ఉండగానే నీ రాకపోకలు తగ్గిస్తే ఎలాగురా" అంటూంటే ఆయన గొంతు జీరగా పలికింది. రాధాకృష్ణ కళ్ళలో నీటిపొర కదిలింది.

"లేదు, మామయ్యా! రావాలనే ఉన్నా బొత్తిగా తీరుబడి లేకుండా ఉంది" అన్నాడు ఎలాగో ఒకలాగా.

"మీ అత్తయ్య వేడినీళ్ళు, వేడివేడి ఉప్మా ఫిల్టర్ కాఫీ రెడీ చేసేసింది. రండి" అంటూంటే మధుమతి ముందు లోపలికి నడిచింది. ఇంతలో ఎవరో "రాధ బాబూ! అరెరె . . . ఎంత మారిపోయావూ" అంటూ పలకరించింది ఓ ముసలావిడ.

"నేనే, అమ్మమ్మా, బాగున్నావా! మీ పిల్లలంతా బాగున్నారా!" కబుర్లు చెప్తూంది ఆవిడ. వింటూన్నాడు రాధాకృష్ణ. ఇంతలో వెనకనుంచి ఒక లారీ, దాన్నిండా మనుష్యులూ ఆగి ఉన్న అంబాసడర్ కారుని తప్పించుకుని ముందుకి వెడుతూ ఉంటే ఆ లారీలోని వాళ్ళని చూస్తూ అలాగే నిలుచున్నాడు.

"ఒరే, శేఖరంగా, వచ్చావురా! పాత స్టూడెంటువి—" ముసలమ్మ వాళ్ళని పలకరిస్తూంది. ఇంకా ఏవేవో పలకరింపులూ, నవ్వులూ, కబుర్లూ.

ఆ ముఖాల్లో కొన్నింటిని గుర్తుకు తెచ్చుకుంటూన్నాడు. లారీకి ముందు 'కస్తూరీ హైస్కూలు ఎక్స్‌స్టూడెంట్సు' అన్న రంగు రంగు అక్షరాలున్న బట్ట గాలికి కదులుతూ ఎగురుతూంది.

"రేయ్, రాధా!" ఒక్క ఉరుకు ఉరికి రాధాకృష్ణని గట్టిగా వాటేసుకున్నాడు దుమ్ముతో నిండిన బట్టలున్న నడి వయస్కుడు.

రాధాకృష్ణ ఉలిక్కిపడి పట్టితో నిండిన ఆ చేతుల నించి తప్పించుకుంటూ అతని ముఖంలోకి చూసి గుర్తించి— "అరె! శర్మా, నువ్వా!" అని తొట్రుపాటుతో బోయిన చేతులని ఆత్మీయంగా నొక్కుతూ మరీ దగ్గరికి లాక్కుంటూ ఉంటే పాప విసుగ్గా ముఖం పెట్టి—"డాడీ! రండి లోపలికి పోదాం" అంటూంది కానీ, ఆ మాటలు వినిపించడం లేదు.

"ఓయ్, రాధాకృష్ణా! గుడ్‌మార్నింగ్" అంటూన్నాడు మరొక అతను.

"డాక్టర్ అయాడా ఇతను" అంటూంది మరో గొంతు.

"హలో, వాసూ! మీ రంతా ఎలా కలిశారూ!" రాధాకృష్ణ శర్మ వైపు తిరిగి అడుగుతూంటే. "ఒరే ... రండిరా. మాటలు తరవాత. ముందు విడిది చేరాలి. కాఫీ పోసుకుని ఊరిమీద పడదాం" అంటూంటే, లారీ బయలుదేరుతూంటే శర్మ పరుగున వెళ్ళి లారీ అందుకుని పైకి ఎక్కి "రాధా, నువ్వు వస్తావా మా విడిదికి" అన్నాడు. మామయ్య 'మీరో రండిరా' అని బిగ్గరగా కేకపెడుతూన్నాడు. రాధాకృష్ణకి కూడా

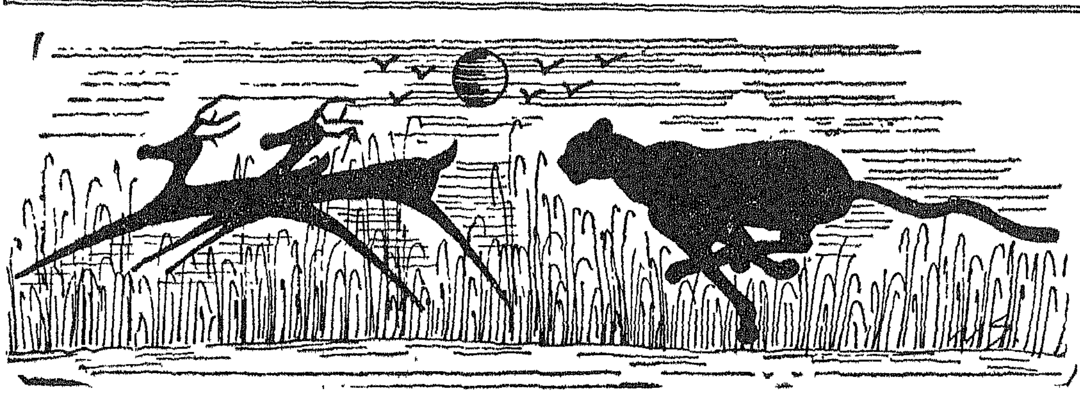

ప్రాణ భయం
చిత్రం — బాలి
(కేంబ్రిడ్జి)

పరుగున వెళ్ళి ఆ లారీ అందుకుని ఎక్కి వాళ్ళలో ఒకడై హాయిగా అల్లరి చెయ్యాలనే కోరిక క్షణం మెదిలింది కానీ, ఆ లారీ దుమ్ము కొట్టుకుంటూ వాళ్ళలో కలవ గలడా ఇప్పుడు? ఆగిపోయాడు అలాగే.

"శర్మగాడు ఉద్యోగం దొరక్క లారీ డ్రైవర్గా తరవాత ఆ లారీనే కొనేసుకుని వ్యాపారంలోకి దిగాడు. డబ్బు చాలా గడించినా, ఈ లారీ అంటే వాడికి ప్రాణం. ఎక్కడికైనా సరే లారీలోనే వెడతాడు. గుడివాడలో ఉన్న స్నేహితులని ఈ లారీలో వేసి లాక్కు వచ్చేస్తున్నాడు. వాడి అల్లరి అప్పటికీ, ఇప్పటికీ అలాగే ఉందిరా. ఈ ఊరికి ఎప్పుడొచ్చినా హైస్కూలునీ, డ్రిల్ మాస్టారునీ, నన్నూ చూడందే వెళ్ళడు. నీకే కాదు, హైస్కూల్లో చదివే ప్రతి స్టూడెంటుకీ నేను మామయ్యనే" అంటూ మామయ్య లోపలికి దారి తీశాడు.

మరో ట్రాక్టరులో కొందరు పెద్దగా కేకలు పెడుతున్నారు, 'కస్తూరి హైస్కూలుకీ జై' అంటూ. అదీ స్టూడెంట్సు కోసం చేసిన విడిది వైపు వెళ్ళిపోతూ ఉంటే, ఓ అడుగు వెనక్కి వెళ్ళి ఆ రోడ్డు మలుపు తిరిగే వరకూ చూస్తూ అలాగే నిలబడిపోయాడు డాక్టర్ రాధాకృష్ణ.

"రాధా! రారా కాఫీ చల్లారిపోతూంది." మేనమామ కేకకి లోపలికి వెళ్ళి ఇల్లు నాలుగు మూలలా పరీక్షగా చూస్తూ పర్సు విప్పి చేత్తో పట్టుకుని 'హేంగరు లేదు, మామయ్యా' అంటే అత్త నవ్వి 'పల్లెటూరి వాళ్ళకి మేకులే హేంగర్లు' అంటూంది లోపలి నించి. అప్పుడే పిల్లలిద్దరూ టిఫిను తిని పెరటిలో ఆవుదూడనిచూస్తూ అల్లరిచేస్తున్నారు.

"డాడీ! ఈ దూడని హైదరాబాద్ పట్టుకెడదాం" అంటూంది పాప. "డిక్కీలో ఎక్కించేస్తా" అంటున్నాడు బాబు.

టిఫినూ కాఫీ అయిన తరవాత ఇల్లు అంతా చూసి, పెరడంతా చూసి, మొక్క మొక్కనీ పరీక్షించి మామయ్యతో కబుర్లకి దిగాడు.

"సపోటా, దానిమ్మ ఇదివరకు లేవు కదూ. వాకిట్లో మాధవీ లతా, రాధా మనోహరాలూ ఆ నాటి తీగలేనా, మామయ్యా. అన్నట్టు ఎర్రగేదె ఏమైందీ?సుబ్బడు పాలేరుబాగున్నాడా?" ఇలా సాగాయి కబుర్లు.

"రాధబాబూ, బాగున్నావా?" పాత పాలేరు వచ్చి కుశల ప్రశ్నలతో అర్ధగంట వరకూ వదల్లేదు. పది రూపాయల కాగితం తెచ్చి అతని చేతిలో పెట్టినా వద్దంటూనే అందుకుని "పాత చొక్కా ఓటి పారేసి వెళ్ళు, బాబూ" అంటూ అప్పటికి వెళ్ళిపోయాడు. మళ్ళీ కబుర్లు హైస్కూలు వీధికి వెళ్ళాయి.

"అన్నట్టు, మామయ్యా, అప్పటి మాస్టార్లెవరన్నా ఉన్నారా ఇప్పుడు?" హఠాత్తుగా అడిగాడు.

"ఒక రిద్దరు ఉన్నారు. అందులో డ్రిల్ మాస్టారు మూర్తి ఒకరు. ఆయన సర్వీసంతా ఈ ఊరే—దాదాపుగా. ఆరు నెలల క్రితం కాబోలు రిటైరైనారు. మగపిల్లలిద్దరూ చదువులో పైకి రాలేదు. ఆడపిల్ల పెళ్ళి కాక ఉండి ఉండి అన్యమతస్థుడితో లేచిపోయింది. ఆ అవమానం భరించలేక మాస్టారి భార్య ఆత్మహత్య చేసుకుంది. మగపిల్లలు బతుకు తెరువు కోసం పట్నం చేరారు. ఓ వైపు సంసారం చిరిగిన విస్తరిలా అవడం, మరో వైపు రిటైరై పోవడంతో దాదాపు మతి పోగొట్టుకున్నవాడిలా అయి మంచం పట్టాడు. అతని పాత శిష్యురాలు కాఫీకొట్టు కనకం కాఫీ వగైరా ఇస్తుంది ప్రతి రోజూ. అన్నమూ ఎవరో ఒకరు పెడుతూ ఉంటారు. ఎక్కడా లేకుంటే మనింటికి సరాసరి రమ్మనీ, నీ కోసం మా ఇంటి తలుపు ఎప్పుడూ తెరిచే ఉంటుందనీ మరీ మరీ చెప్పాను. ఎంత చెప్పినా రెండు మూడు సార్లు తప్ప రాలేదు."

"అయ్యో!" నిట్టూర్చాడు రాధాకృష్ణ. మామయ్య తిరిగి చెప్పటం మొదలు పెట్టాడు.

"ఆయనమనస్తత్త్వంఏమిటో అర్థం కావటం లేదు. రిటైరై పోయినా సరిగ్గా డ్రిల్ క్లాసులుండే సమయానికి డ్రెస్ వేసుకుని విజిల్ పట్టుకుని స్కూలుకు వెళ్ళి కూర్చుంటాడు. కొత్తలో ఏం చెప్పలేక హెడ్మాస్టరు మౌనంగా ఊరుకునే వారట. కానీ, కొత్తగా వచ్చిన డ్రిల్ మాస్టారు కుర్రాడు. చికాకు పడ్డాడట. ఇంక హెడ్మాస్టరుగారు స్కూలుకి రావద్దని గట్టిగా చెప్పవలసి వచ్చింది. దానితో ఆయన డీలా పడిపోయి పిచ్చి వాడిలా ఊరంతా తిరుగుతూ, కనిపించిన ప్రతి కుర్రాడినీ డ్రిల్ చేస్తావా అని అడగటం, ఎవరూ రానంటే ఊరు చివర గొడ్లుకాసేవారికి చాక్లెట్లూ మరమరాలూ కొనిచ్చి వాళ్ళచేత డ్రిల్ చేయించే వాడు. కొంత సేపు అవగానే విసుగు కలగడం, గొడ్లు చేలల్లో పడటం, తల్లిదండ్రులు వాళ్ళని చావగొట్టడం—చాలా గందరగోళం జరిగిందిట. ఇదంతా ఊళ్ళో అందరూ వింతగా చెప్పుకుంటున్నారు. ఈమధ్య డ్రిల్మాస్టారు చాలా జబ్బు పడ్డారు. హెడ్మాస్టరు చాలా మంచివారు. పైగా ఆయనా కొద్ది రోజుల్లోనే రిటైర్ కావలసిన వయస్సు. ఆయన ఈ డ్రిల్ మాస్టారిని వెయ్యి కళ్ళతో కనిపెట్టి చూస్తున్నారుట. డాక్టరునితెచ్చి మందులు వాడి డ్రిల్ మాస్టారిని మామూలు మనిషిని చేశారు. ఒక వారం నించీ మరీ హుషారుగా ఉన్నారెందుకో డ్రిల్ మాస్టారు! అంటే ఆయనకి ఎవరో డ్రిల్ చేసే కుర్రాడు దొరికి ఉంటాడు అనుకున్నాను. నిన్ననే చూశాను —ఆయన ముఖంలో ఏదో కొత్త కాంతి వచ్చింది" అంటూ కబుర్లు చెపుతూనే ఉన్నాడు మామయ్య. రాధాకృష్ణ అవన్నీ శ్రద్ధగా వింటూనే ఉన్నాడు. లోపలి నించి అత్త గట్టిగా కేక పెట్టింది.

"వంట అయింది. మధుమతికి ఆకలిగా ఉందిట. మేనమామా మేనల్లుడూ కాస్సేపు కబుర్లు కట్టి పెట్టాలి."

"అబ్బ, అప్పుడే భోజనమా"

"పన్నెండు గంటలు కావస్తూంటేనూ. భోజనం కాగానే నువ్వు రెస్టు తీసుకో. నే నలా హైస్కూలు దగ్గరకి వెళ్తాను. నువ్వు నాలుగు గంటలకి అక్కడికి వస్తే చాలు. అన్నట్టు ఈ ప్రోగ్రామ్కి మీ ఎక్స్ స్టూడెంట్సులో ఆడపిల్లలూ చాలామందే రావడం విశేషం. వాళ్ళందరికీ విడిది ప్రెసిడెంటుగారి ఇంట్లో. రాత్రికి విందు మాత్రం అందరికీ కలిసి ఉంటుంది" అంటూ భోజనానికి లేచాడు మామయ్య.

భోజనం చేసి రాధాకృష్ణ విశ్రాంతి తీసుకుంటూ ఉంటే తమలపాకులు పట్టుకుని మధుమతి వచ్చి దగ్గరగా కూర్చుని ఆకులు అందిస్తూ—"మీ మామయ్యకే గనక ఓ ఆడపిల్ల ఉన్నట్లయితే నే నెక్కడ ఉండేదాన్ని? హాయిగా ఇల్లరికం అల్లుడై ఉండేవారు" అంటూ నవ్వింది.

"జవాబు చెప్పనా లేదు" అన్నాడు నిద్ర మత్తు వదిలించుకోవాలన్నట్లుగా.

"మీరింత పెద్దవారైనా చిన్నవాడిని పిలిచినట్లు ఆ 'రాధా' అన్న పిలుపేనా ఇంకా." చిరుకోపంతో అంటూంటే, "ఆ పిలుపు లోని మాధుర్యం నీ కేం తెలుసు." అంటూండగానే శర్మా, శేషగిరి వగైరా స్నేహితులు 'రాధాకృష్ణా' అంటూ వచ్చేశారు. తన బాల్య మిత్రుల్లో కొందరు

చెట్టు - చేమ   ఫోటో— బాల్ పావస్కర్ (కొల్హాపూర్)

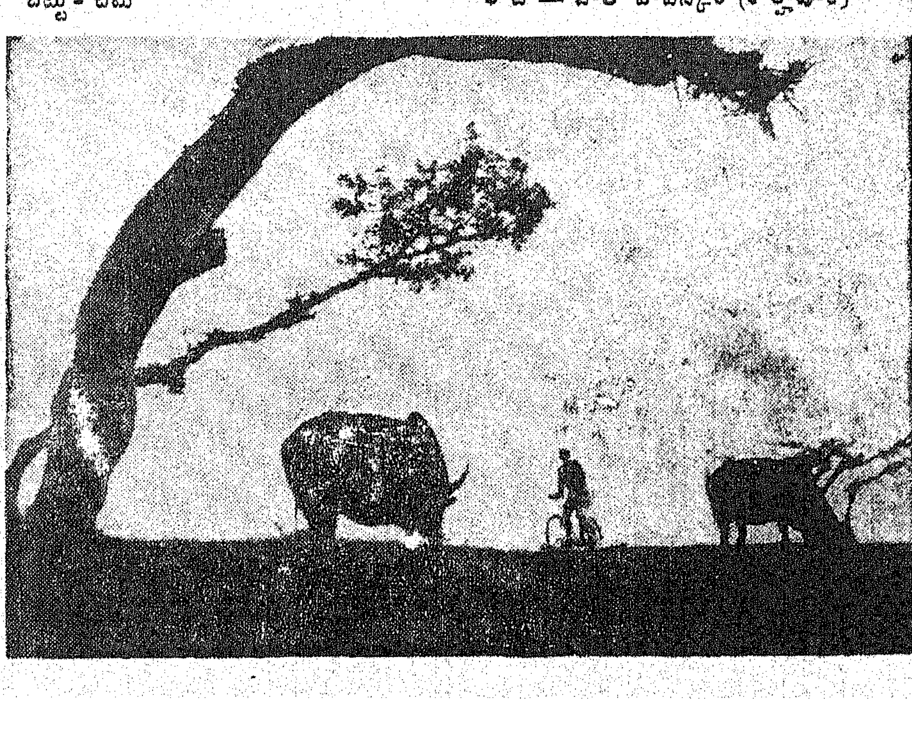

ఇంజనీర్లు, కొందరు డాక్టర్లు. కొందరు పైలట్లు మరికొందరు ఫారిన్‌లోకి వెళ్ళిపోయారు. కొందరు, వ్యాపారాల్లో స్థిరపడితే, మరికొందరు దొంగలై పట్టుబడి జైల్లో బంధింపబడ్డారు. ఈ వివరాలు తెలుసుకున్న రాధాకృష్ణ ఆలోచనల్లో మునిగిపోయాడు. ఒకే స్కూల్లో చదివినా, బ్రతుకుబాటలో ఒక్కొక్కరు ఒకో దారినపడి పోయారు. ఎంత విచిత్రమైంది జీవితం అనిపిస్తోంది.

* * *

నాలుగు గంటలకే రాధాకృష్ణ పాత మిత్రులతోబాటు హైస్కూలు దగ్గరికి చేరుకున్నాడు. స్కూలు బిల్డింగ్ మరింత పెద్దదైంది. చుట్టూ ఖాళీస్థలం. దూరంగా మామిడితోట. అంతా అప్పటిలాగే ఉంది. కానీ, పెద్ద పందిరి. రంగు రంగు కాగితాలూ, మామిడి తోరణాలూ, ఎక్స్ స్టూడెంట్సుకి వెల్‌కమ్ అన్న బోర్డులూ చూస్తూ అప్పటికే వేదిక దగ్గరగా వేసిన కుర్చీల వరుసలో ముందు కూర్చున్నాడు. చాలామంది వచ్చేశారు. ఎక్స్ స్టూడెంట్సు ఆహ్వానాలు అందుకుని పిలువని వాళ్ళు వచ్చారు. లేనివాళ్ళు టెలిగ్రాముల ద్వారా, ఉత్తరాల ద్వారా శుభాకాంక్షలు పంపారు. మీటింగ్ ప్రారంభమైంది. ముఖ్య అతిథి ముక్తసరిగా మూడు మాటలు చెప్పి ఊరుకున్నారు. హెడ్మాస్టరూ, లెక్కల మాస్టారూ మాట్లాడారు. ప్రోగ్రామ్‌కి వచ్చిన ఎక్స్ స్టూడెంట్స్‌కి మరీ మరీ కృతజ్ఞత తెలిపారు. ఎలా ప్రారంభించి ఎలా అభివృద్ధి పరిచిందీ, ఈ నాటిదాకా జరుగుతున్నదీ—స్కూలుచరిత్ర చెప్పారు. దాదాపు ప్రోగ్రామ్ పూర్తి కావస్తుంటే ఎక్స్‌స్టూడెంట్సులో కొందరు మైక్ ముందు కొచ్చి మాట్లాడారు. హెడ్మాస్టరుగారు లేచి "రిటైరైన డ్రిల్ మాస్టారు మూర్తిగారు మాట్లాడాలని కోరుతున్నాను" అన్నారు. వెనక చేతికర్ర సాయంతో కూర్చున్న మూర్తి ముందుకి వచ్చి మైక్‌ని ఓ పట్టుకుని ఒక్కసారి అందరినీ కలియజూసి, గొంతు సవరించుకుని— "ముఖ్య అతిథులకి నమస్కారం. నా ప్రియ శిష్యులకి ఆశీస్సులు. ముఖ్యంగా ఎక్స్ స్టూడెంట్సుని చూసే అవకాశం కలిగించిన హెడ్మాస్టరుగారికీ తదితర పెద్దలకీ చిన్నలకీ నా కృతజ్ఞతలు. నా కీ రోజు పెద్ద పండుగలా ఉంది. నేను మరిచిపోయినా నన్ను మరిచిపోని ఎక్స్‌స్టూడెంట్స్‌ని చూస్తుంటే మహదానందంగా ఉంది. ఇక్కడ చేరిన ప్రతి ఒక్కరూ ఈ స్కూల్లో చదివి నా 'డ్రిల్'లో పాల్గొని బయటికి వెళ్ళి తలో దారినా బ్రతుకు

జీవితమంటే...

ఏదో కాస్తంత పని, కాస్త నిద్ర, మరి కాస్త ప్రేమ...అయిపోయింది. అదే జీవితం అంటే.

—మేరీ రాబర్ట్స్

వినోదం

జీవితం అంటె కన్నీటి కడలి అని చాలామంది చెప్పే మాట చాలా మంది నమ్మరు. జీవితం అంటే యౌవనం, ఆరోగ్యం, ఐశ్వర్యం – వెరసి వినోదం - అదే జీవితం – వినోదం.

— టాల్‌స్టాయ్

తున్న మీరందరూ నాకు ప్రియాతి ప్రియమైన శిష్యులు. మిమ్మల్ని చూసుకుని ఈ రోజు గర్విస్తున్నాను.

నా కీ క్షణంలో భగవంతుడి మీద చాలా కోపం వస్తోంది. ఎందుకంటే నా ఈ స్టూడెంట్సు అందరినీ ఒకేసారి గట్టిగా హత్తుకోవడానికి సరిపోయేటంత పెద్ద చేతుల నివ్వలేదే అని నా కా అదృష్టం లేదు. ఈ చేతులు చాలా చిన్నవి" అంటూంటే ఆయన కళ్ళలో నీళ్ళు చిప్పిలాయి. స్టూడెంట్సు చేస్తున్న కరతాళధ్వనులతో ఆ పందిరి మారుమ్రోగిపోయింది. హెడ్మాస్టరుగారిచ్చిన సమయం మించిపోతూన్నా ఒక చిన్న అభ్యర్థన. నా కోరికకి హెడ్మాస్టరుగారికీ, తదితర పెద్దలకీ అభ్యంతరం ఉండదనుకుంటాను."

"ఏమిటి? ఏమిటి?" అందరి ముఖాల్లోనూ కుతూహలమే.

"ఒక్కసారి అంటే ఒక్కసారి నా ఎక్స్ స్టూడెంట్సు అందరిచేతా—అంటే అమ్మాయిలచేతా ఒక్కసారి డ్రిల్ చేయించే అవకాశం నా కివ్వమని మరీ మరీ ప్రార్థిస్తున్నాను." ఆయన గొంతు పూడుకుపోయినట్లుంది. మరింకేం మాట రాలేదు.

ఆయన కోరిక అందరినీ ఆశ్చర్యపరిచింది. క్షణం నిశ్శబ్దమైనా, అంతలోనే తేరుకున్న రాధాకృష్ణ చటుక్కున లేచి "ఎస్. సార్, మేం రెడీ" అనటంతో మరి కొందరు లేచి 'రెడీ రెడీ' అంటూ అరుస్తున్నారు. ఎక్స్ స్టూడెంట్సుగా వచ్చిన కొంత మంది అమ్మాయిలు ఒకరి ముఖాలొకరు చూసుకుని క్షణం తటపటాయించినా, చటుక్కున లేచేసి 'మేంకూడా రెడీ సార్' అన్నారు ఏక కంఠంతో. మళ్ళీ కరతాళధ్వనులతో మారుమ్రోగిపోయింది ఆ ప్రదేశమంతా.

మూర్తి మాస్టారి ముసలి ముఖం సంతోషంతో వెలిగిపోయింది. కళ్ళనుంచి ఆనందబాష్పాలు జలజలా రాలుతుంటే ఆయన నోట మాటే రావటం లేదు. అయినా, గొంతు పెగల్చుకుని కృతజ్ఞత చెప్పుకుని [illegible] స్టేజీ దిగి గ్రౌండికి నడుస్తుంటే [illegible] "మూర్తి మాస్టారికి జై. డ్రిల్ మాస్టారికి జై" అంటూ స్కూలు గ్రౌండు [illegible] అప్పుడు [illegible] వారంతా గుంపులుగా గ్రౌండులోకి చేరారు.

రకరకాల దుస్తుల్లో ఉన్న అబ్బాయిలని రంగు రంగుల చీరెల్లో గాలికి రెపరెపలాడుతున్న పమిటని [illegible] దోపి రెడీ అవుతూ నిలుచున్న అమ్మాయిలనీ రెప్పవాల్చకుండా చూసుకుంటున్నారు డ్రిల్ మాస్టారు.

అమ్మాయిలకి రాధాకృష్ణ ముందు నిలుచున్నాడు. అమ్మాయిలకి ఆ నాడు లక్ష్మి అని పిలిస్తే ఏడుపు ముఖం పెట్టేసే లలిత పెద్దదై కలెక్టరు భార్య అయి అత్తవారింటికి వెళ్ళినా, స్కూలు ఆహ్వానాన్ని అందుకుని కారులో వచ్చేసింది. అప్పుడు పిలక జడలో తాటాకు బొమ్మలా ఉండే లలిత ఇప్పుడు బొద్దుగా గుమ్మటంలా ఎర్ర పట్టుచీరె కట్టుకుని ముద్ద మందారంలా ఉంది. ఆ పిల్ల వెనక ఉన్న పిల్లలూ రాధాకృష్ణ వైపు చూస్తూ పలకరింపుగా నవ్వుతూన్నారు. వాళ్ళలో కొందరిని గుర్తుపట్టి, మరి కొందరు గుర్తురాకా అయినా నవ్వుతూనే బదులిస్తున్నాడు. లలిత పెదవి విరిచి అందంగా నవ్వి కళ్ళు ఎగరేసింది.

"ఏమ్ ... ఎంత ధైర్యం" అనుకుంటూ పెదవి పంటితో నొక్కుకుంటూ లలిత నక్కన నిలుచున్న అమ్మాయిని ఎక్కడో, ఎప్పుడో చూసినట్లు గుర్తుకి తెచ్చుకుంటున్నాడు.

ఆ అప్పుడు—ఈ అమ్మాయి ... తను నైంత్‌లో వేసవి సెలవుల్లో అమ్మ దగ్గరికి వెళ్ళి తిరిగి స్కూలు తెరవగానే వచ్చిన తెల్లవారి పెరట్లో ఉన్న జామి చెట్టుకి ఉన్న దోర పండిన జామికాయ కోసి ఒకటి పళ్ళతో కొరికి తింటూ, మరొకటి కనిపించి నోరు ఊరిస్తుంటే ఆ కాయనే చూస్తూ కొమ్మ వంచినా అందక ఎగిరి అందుకోబోతుంటే— "ఏయ్ ... ఎవరూ నువ్వు? జామకాయలు దొంగతనంగా కోస్తావా" అంటూ వచ్చి వీపుమీద ఒక్క చరుపు చరిచింది. తను ఉలిక్కిపడి కోపంతో వెనక్కి తిరిగితే ఈ పిల్లే పరికిణీ, ఓణీతో, చేతిలో పువ్వుల బుట్టతో, సగం ఊడిన జారెడు జడ అల్లుకుంటూ కోపంగా చూస్తూ 'ఎవరు నువ్వు' అంటూ నిలదీసింది. ఆ పిల్ల అలా అడిగేసరికి నిజంగా ఒళ్ళు మండింది. ఈ ఇంట్లో ఉన్న 'నువ్వెవరు?' అని ఓ ఆడపిల్ల ఇలా నిలదీసి అడుగుతుంటుందని ఎప్పుడూ అనుకోక తెల్లబోయి, అంతలోనే కోపం ముంచుకు వచ్చి "అసలు నువ్వెవరు?" అని మీదికి వెళ్ళాడు.

"ఏయ్! నువ్వు" నువ్వు... "అంటూ ఆ పిల్ల పెద్ద గొంతుతో అరుస్తూ, ఈ అబ్బాయి ఎవరూ—జామకాయలు కోసుకునేది కాక నన్నే నువ్వు అంటున్నాడు. మామయ్యా, త్వరగా రా. ఒరేనాంవారీ పట్టు కోరా అంటూ అరిచేస్తుంటే నిజంగా భయం వేసింది ఓ క్షణం. అంతలోనే మామయ్య గుసగుసా వచ్చి అర్థం కాక అంతలోనే అర్థం చేసుకొని విరగబడి నవ్వి ఆ పిల్ల కొత్తగా వచ్చిన డాక్టరుగారి చెల్లెలనీ, ఈ హైస్కూల్లోనే చేరబోతుందనీ చెప్పాడు. ఈ వేసవి సెలవుల్లో ఆ పిల్ల అత్త దగ్గిర చాలా ఉండి సంపాదించేమోనని గుర్తించిన ఆ పిల్లమీద చాలా ఉసూరు కల్గింది. అప్పుడప్పుడూ ప్రత్యర్థులై [illegible] దిగడం అత్త ఇద్దరినీ సర్దటం ఇలా ఓ ఆరు నెలలు గడవకుండానే పెళ్ళిచేసుకుని అత్తవారింటికి వెళ్ళిపోతూ "నా మీద కోపం పెట్టుకోకు రాధాకృష్ణా" అని మరీ మరీ చెప్పి వెళ్ళిపోవడం గుర్తు కొచ్చింది. ఈ అమ్మాయిని అప్పుడు చూడడం మళ్ళీ ఇప్పుడు కనిపించింది. చిక్కి నల్లబడిపోయినా కళ్ళలో కాంతి మాత్రం తగ్గలేదు. అనుకుంటూ — 'గుర్తు పట్టావా లేదా' అన్నట్లు నవ్వుతూండగానే డ్రిల్ మాస్టారి విజిల్ వినిపించి సరిగ్గా నిలబడి మాస్టారి వైపుతిరిగాడు రాధాకృష్ణ.

ఈ 'డ్రిల్' ని చూడటానికి ఆ ఊరి ప్రజలు విరగబడ్డారు. ముందుకి తోసుకు వస్తున్న జనాన్ని అదుపు చేయటానికి కష్టమైపోతోంది వలంటీర్లకి. మంత్రి గారూ, హెడ్మాస్టరూ చిత్తరువుల్లా "చూస్తున్నారు, మంత్రిగారు నవ్వుతూ 'మాస్టారూ నేనూ ఈ స్కూలు ఎక్స్ స్టూడెంట్స్‌ని అయి ఉంటే ఎంత బాగుండేది! కానీ, కానీ అనటంతో మళ్ళీ నవ్వుల జల్లు కురిసింది. డ్రిల్ పూర్తి అయింది. మరోసారి డ్రిల్ మాస్టారికి జై కొట్టి అందరూ వచ్చి కుర్చీల్లో కూర్చున్నారు. రాధాకృష్ణ ముఖాన పట్టిన చెమటని కర్చీఫ్‌తో అద్దుకుంటూ చుట్టూ చూశాడు. కాస్త

ఉగారంలో మధుమతి, అత్తయ్యా వగైరా ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుతూంటే చిరుకుప్పిన ముఖం పక్కకి తిప్పుకున్నాడు. ఇంక ఒక చిన్న ప్రోగ్రామ్, ఇప్పుడే స్టూడెంట్సు వేస్తున్న నాటిక, ఎక్స్ స్టూడెంట్సు వినిపిస్త్రాభినయం, లలిత పిడేల్ కచేరీ వగైరా అయిన తరవాత రాధాకృష్ణను బలవంతంగా ఓ పాట పాడమని లాక్కుపోయారు. ఘంటసాల పాడే ఓ పాట హిందీ పాటలతోబాటు కరుణశ్రీ పద్యాలు కూడా పాడించే వాళ్ళేటు. ఎన్నో సంవత్సరాల తరవాత మాతాత్తు ఇలా ఈ స్టేజి మీద ఈ నుంచి గొంతెత్తి పాట పాడవలసి వస్తుందని కలలో కూడా అనుకోలేదు రాధాకృష్ణ. చిన్నప్పుడు ఈ స్కూలు ప్రోగ్రాములో ఎన్నో బహుమతులు అందుకున్నా, ఈ నాడు ఏదో కొత్తగా, తృప్తిగా, ఆనందంగా, ఎలాగో చెప్పలేనంత మధురంగా ఉంది ఈ ప్రోగ్రామ్‌లో పాల్గొనటం.

"డాడీ! వన్, టూ..." అంటూ మోటబడి నవ్వుతూ పరుగున వచ్చి చేతులు పట్టుకున్నారు పాపా, బాబూ. వాళ్ళతో అంటూ ఉంటే సిగ్గు వేసింది లలిత. అంతలోనే తమని తమ సంబాళించుకుని లలితకీ, మిగతా వాళ్ళకీ తన పిల్లలని చూపించాడు. వాళ్ళు ఏదో చెప్పాలనే లేచి ఇవతలికి వచ్చారు.

పాత స్నేహితుల పలకరింపులూ అవీ అయి ఇల్లు చేరబోతూ ఉంటే ప్రెసిడెంటు గారు పిలిచి మరీ చెప్పారు.

"రాధాకృష్ణా! ఓ అరగంటలోనే డిన్నరకి రండి. ఈ డిన్నర్‌కి అందరూ తప్పక హాజరు కావాలి. కావాలంటే మీ మామయ్య ఇంట్లో సెల ఉండి తిను" అంటూ వెళ్ళిపోయారు హడావిడిగా.

"మేమూ బట్టలు మార్చుకుని అక్కడికి వస్తాం. ఈలోగా బయలుదేరడిగా కబుర్లు చెప్పాలి" అంటూ నవ్వులతో వెళ్ళి పోయింది లలిత.

"ఫీ...నిను లేకుండా ఇంత పెద్ద పాటగాడివనే" మధుమతి ముఖం గిట్టు పెట్టుకుంది.

'నీకేం తెలుసు. నీ ముఖం' అంటూ చేతుగ్గా నవ్వేసి విందుకి వెళ్ళాడు.

నవ్వులతో, కేరింతలతో, జోకులతో విందు పూర్తి అయింది. మామయ్య, ప్రెసిడెంటుగారు పక్కెం పట్టుకుని పద్దనికి రావటంతో నవ్వుల వర్షం కురిసింది. ఎవరి ముఖాల్లో చూసినా సంతోషం వెల్లివిరుస్తోంది. ఈ ఆనందం డబ్బుతో కొనగలిగిందా! దీనికి విలువ కట్టగలదా ఎవరన్నా! తనని తను ప్రశ్నించుకుంటూ ఇంటికి బయలుదేరుతూంటే, పూవుల రథం శర్మ లారీ తీసుకు వచ్చిన శాస్త్రుల సన్నిటలి తిరిగి గమ్యం చేర్చేందుకు నిండుగా బయలు దేరుతోంది. 'ఎక్స్ స్టూడెంట్సు కీ జై' అంటూ పిల్లల ప్రమాదల్లో ఆ లారీ నిజంగా పూలరథంలానే కదిలి వెళ్ళి పోయింది.

* * *

రాధాకృష్ణ ఇల్లు చేరేసరికి పది గంటలు దాటిపోయింది. ఆరుబైట వేసిన ప్రక్క మీద కూర్చుని ప్రక్క మంచం మీద సుఖనిద్రలో ఉన్న భార్యని, పిల్లలని ఓ సారి చూసి తృప్తిగా నవ్వుకొన్నాడు. కాసేపు నిద్రపట్టలేదు. ఆకాశం లోకి చూస్తూంటే వెండిమామ మబ్బుల చాటున దోబూచులాడుతున్నాడు. చల్లటి గాలి మెల్లిగా వీస్తోంది. సాధారణంగా పట్నవాసం జీవితంలో ఈ ఆకాశం ఉండదు. ఈ స్వచ్ఛమైన గాలి కరువే.

అవసరాలు పెంచుకుని వాటి మధ్య నలిగిపోతూ ప్రకృతికి దూరమైపోయే ఈ నాటి నాగరికుడికి అంతటి సుఖం దొరుకుతోందా! ఒక్క ప్రశ్న నిలదీస్తోంది రాధాకృష్ణని.

పట్నవాసాలే కాదు, ఇప్పటి పల్లెలు కూడా సరికొత్త నాగరికతకి అలవాటు అయిపోతున్నాయి. ఇలా కాకూడదు. నిజమే. కానీ, అలా కాకుండా ఏ శక్తీ ఆపలేదే.

రాధాకృష్ణ మనస్సు ఏదో తెలియని బాధతో మూలిగింది. అంతలోనే ఆరోజు సాయంకాలం జరిగిన ప్రోగ్రామ్ గుర్తుకొచ్చి సంతోషంతో మనస్సు పరవశించేస్తూంటే అలా అలా కళ్ళమీదకి నిద్ర ముంచుకు వచ్చేసింది. అలా ఎంత సేపు నిద్రపోయాడో ఒళ్ళు తెలియదు.

'రాధా! ఒరేయ్, రాధా' అని మేన మామ తట్టి లేపుతూంటే ఉలిక్కిపడి కళ్ళు తెరిచి లేచి కూర్చుంటూ 'ఏంటి మామయ్యా' అన్నాడు.

"మన లింగాడి పెద్దబ్బాయి సావిత్రికి మొదటి కాన్పురా. మూడు రోజులుగా బాధపడుతోంది. నాటు మంత్రసాని నా వల్ల కాదందిట. డాక్టర్లన్నా ఊళ్ళోలేరు. బస్తీకి తీసుకుపోయేందుకన్నా సమయం లేదు అంటూ ఏడుస్తూ వచ్చాడు. కాస్త మనం వెళ్ళి చూడాలి. పద, బట్టలు వేసుకో."

"అదే, నా దగ్గిర మందులూ ఇంజెక్షన్లూ ఏం లేవే!" అంటూంటే "అవేం కావాలో డాక్టరింట్లో తీసుకో. డాక్టరు భార్య చాలా మంచిది— నీ కేం కావాలన్నా ఇస్తుంది. త్వరగా రా" మామయ్య త్వరపెడుతూంటే గబగబా బట్టలు వేసుకొని బయలుదేరాడు. మధుమతి "ఇక్కడికి వచ్చినా ఈ గోలేనా?" అని విసుగ్గా ముఖం పెట్టినా అదొక్క, పాపం, కాస్త పేరు కావాలు ఆయనని శాంతపడింది.

ఒకదాని కొకటి

ప్రతి మనిషి జీవితం అనే తన డైరీలో ఒక కథ వ్రాయాలనుకుని, మరొకటి వ్రాసి ముగింపు చేస్తాడు. చివరకు ఎప్పుడో తను చేయ వలసిన పనిని చేసిన పనితో పోల్చుకుని బాధపడతాడు.

— జేమ్స్ బ్యారీ

లాంతరు వెలుగులో ఊరి చివరికి జీతగాడు దారి చూపిస్తూంటే గతుకుల రోడ్డు, దాటి చిన్నసందు గొందులు దాటి గూడెం చేరుకున్నారు. సావిత్రి పరిస్థితి ప్రమాదంగా ఉంది. గృహిణి కాదంటున్న మందులు పట్టుకుని మీద వెళ్ళింది వాడి ఎలాగో కొన్ని అదేలా చేశాడే కానీ, పెద్ద ప్రాణం దక్కింది. పిల్ల పోయింది. అయినా పాపేరు బాధపడి రాధాకృష్ణ కాళ్ళకి దణ్ణం పెట్టాడు.

వాళ్ళు ఇల్లు పరిశీ పేఠంలోకి రాక ముందే లాంతరు పట్టుకుని మనుసుల పరుగున వచ్చారు.

"డాక్టరు బాబూ, దయచేసి రావాలి. సందెపొద్దు నుండీ రెహమాన్‌కి హఠాత్తుగా విషమించింది. మాకోసం మామయ్య ఇంటికి వెళ్ళి లేరంటే ఇక్కడికి వచ్చాం" అని రొప్పుతూ చెప్పారు.

అలిసిపోయి ఉన్న రాధాకృష్ణ అదేం పట్టించుకోకుండానే పదండి, త్వరగా అంటూ వాళ్ళ వెంట నడిచాడు.

"మా ఊరి డాక్టరు మాయదారోడు. అవసరం వచ్చినప్పుడే ఊరొదిలి బోతాడు" అంటూ తిడుతూన్నారు ఇద్దరు.

"అసలేం జరిగింది" అని అడిగితే వాళ్ళలో ఒకడు "ఏం లేదు, బాబూ! సాయంకాలం కోడిని మస్తుగా తినేశాడు. ఆపైన తెగ తాగేశాడు. ఇంక ఓ నిద్ర పోయి లేచాడో లేదో ఏహరం ముంచు కొచ్చేసిందిట. ఆడి తల్లి ఏడుస్తూ వచ్చి మన్ని నిద్ర లేపింది. అంతే ఒంటరిది— అందులో ముసల్ది. ఏం చేస్తుంది?"

రెహమాన్ పూరి గుడిసెలో అప్పటికే ఓ ఇరవై మంది దాకా పోగయారు. ఆఖరి క్షణాల్లో ఉన్నా వాళ్ళేం చేయలేక దేవుడి మీద భారం వేసి అలా చూస్తూ నిలుచున్నారు.

డాక్టరు వచ్చాడు అన్న మాట వింటూనే రెహమాన్ తల్లి అమాంతం పరుగున వచ్చి రాధాకృష్ణని వాటేసుకుని గొల్లుమంటూ "బాబూ, డాక్టరు బాబూ నీ చిన్నప్పటి దోస్తుని రక్షించేందుకు ఆ అల్లాయే నిన్నిక్కడికి పంపాడు. రా, బాబూ, నా బిడ్డని కాస్త చూడు. నాడి చూసి బతికించు నాయనా. నీకు వెయ్యేళ్ళ ఆయుష్ అంటూ పిచ్చిదానిలా ఏడుస్తోంది.

రాధాకృష్ణ గుండె క్షణం కొట్టుకోవటం ఆగింది. ధైర్యాన్ని కూడదీసుకుంటూ వంగి గుడిసెలోకి వెళ్ళాడు. రెహమాన్‌ని పరీక్షించాడు. లాభంలేదు. అప్పుడే అతని ప్రాణం అనంత వాయువుల్లో కలిసిపోయి అయిదు నిమిషాలు పైనే అయి ఉంటుంది. అతను చలనరహితంగా ఉంటే నిద్రపోతున్నాడనుకుంది తల్లి.

రెహమాన్‌ని చూస్తూ స్థాణువులా నిలిచిపోయిన రాధాకృష్ణ తెప్పరిల్లేటప్పటికి ముఖం వరకూ కప్పి వచ్చి ఆగాడు. రెహమాన్ తల్లి ఇందాకటి వేడ్కోళ్ళ దాకాలా ఉండుట ఇది మనసై 'రాధ బాబూ ఇదేంటి' అంటూ రాధాకృష్ణని అమాంతం పట్టేసుకుంది.

"నా బిడ్డ— నీకు ఎన్నోసార్లు బండి కట్టినోడు నీ దోస్తుని బతికించలేవా, అల్లా ఏం చెయ్యలేవా పెద్ద చదువులు చదివి. డాక్టరువే అయ్యి నా రెహమాన్‌ని కాపాడలేవా! నా చిన్నోడే బాబూ, నాకు బిడ్డ" అంటూ గుండెలు పగిలేట్టు ఏడుస్తూంటే అక్కడ మూగిన కొందరు ఆమెని పట్టుకున్నారు. రాధాకృష్ణ అతి కష్టం మీద ఆమె చేతుల నుంచి తప్పించుకుని ఉబికి వచ్చే కన్నీళ్ళని ఎవరూ చూడకుండా ఒత్తుకుని ఎలాగో ఇల్లు చేరాడు. మనస్సంతా చేదు తిన్నట్లు అయింది.

ఈ స్కూలు ప్రోగ్రామ్‌కోసం ఈ ఊరు రావటం, సరిగ్గా ఈ రోజే కల్తీ సారా తాగి రెహమాన్ హఠాత్తుగా మరణించటం, అంతా ఒకేరోజులో ఉండటం సంయోగం అంటుందా మనసు మరణించడం - కదిలించేస్తోంది. ప్రాణం ఉండగా వైతే రోగంతో పోరాడి తన ఆయుధాన్ని ధారపోసి బతికించడానికి ప్రయత్నించే వాడు. కానీ ప్రాణంలేని ఆ శరీరాన్ని తను కదిలించలేడు. తన విజ్ఞానం చాలదు. రాధాకృష్ణ ఇంటికి వచ్చినా రెహమాన్ ముసలి తల్లి ఏడుపే ఇంకా వినిపిస్తోంది చెవులకి.

మధుమతి భర్తని ఏదో ప్రశ్నించబోయి ఆగిపోయి లుంగీ అందించింది.

"రాధా, కాస్త కాఫీ తాగుతావా." మేనల్లుడి అలసట చూసి బాధగా అడిగింది అత్త.

ఆశ్లేష పరుగు పందెం అయిన తరవాత పొందిన ఆయాసం ఇంతా అంతా కాదు. నరహరి నాలుగడుగులు నడిస్తే చప్పున వచ్చేస్తుంది ఆయాసం.

'వద్దు' అంటూ కళ్ళు గట్టిగా మూసుకుని పడుకున్నాడు. తెల్లవారి ఎనిమిది దాటిన తరవాత గానీ నిద్ర లేవలేదు.

* * *

లేస్తూనే కాఫీ తాగి 'వెళ్ళిపోదాం, మామయ్యా' అన్నాడు.

"వెళ్దువుగాని! [illegible] లలితా-సుజాతాని ఈవేళ భోజనానికి పిలిచాను" అని బలవంతంగా ఆపాడు. భోజనానికి వచ్చిన లలితతో, మిగతా వాళ్ళతో యాంత్రికంగా మాట్లాడాడు కానీ, సంతోషం లేదు అతనిలో. సాయంత్రం అయిదు అవగానే కారులో బయలుదేరారు. భార్యా పిల్లలూ మేనమామ పెట్టిన కొత్త బట్టలు కట్టుకున్నారు. రాధాకృష్ణని కూడా పంచెలు కట్టుకోండి అని వదల్లేదు అత్త. స్కూలుకి డొనేషన్‌గా అయిదు వందలు ఇచ్చి ప్రయాణమై ఊరు చివరికి వస్తూండగా హైస్కూలు దగ్గర కారు కాస్త నెమ్మదిగా పోనివ్వమని ఆ స్కూలుని చూస్తూ డోర్ తెరుచుకుని దిగి కారుని ఆనుకుని అలా క్షణం నిలబడిపోయాడు.

స్కూలు గ్రౌండులో హెడ్మాష్టరు గారి చేత డ్రిల్ చేయిస్తూన్న డ్రిల్ మాస్టారు కనిపించి నిటారుగా నిలుచున్నాడు రాధాకృష్ణ.

అసలే స్థూల శరీరం. అందులో యాభై దాటిన వయస్సూ. అయినా, డ్రిల్ మాస్టారి మనశ్శాంతికోసం తనే స్టూడెంట్‌గా మారి ఆయాసపడుతూ ఆయన డ్రిల్ చేస్తూంటే రాధాకృష్ణకి కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి.

ఎంత మంచి మనస్సు హెడ్మాష్టరు గారిది! పరుగున వెళ్ళి ఆయన్ని ప్రక్కకి లాగి తను డ్రిల్ చేయాలనిపించింది. కానీ, ఆవేశాన్ని అణుచుకుంటూ ఆగిపోయాడు. నేనీ ఒక్క రోజు చేసి ప్రయోజనం లేదుగా. అనుకుంటూ మనసులోనే ఆ ఇద్దరు మాస్టర్లకి నమస్కరిస్తూ ఏదో కొత్త జీవితంలోకి అడుగు పెడుతున్నట్లుగా లోలోపల ఏవో నిర్ణయాలు చేసుకుంటూ వెళ్ళగానే హెడ్మాష్టరుగారిని ఉత్తరంలో తన నిర్ణయాలని తెలపాలని ఊహించుకుంటూ కారులో కూర్చుని, డోర్ వెయ్యగానే కారు కదిలి ముందుకి దూసుకుపోయింది. కానీ, రాధాకృష్ణకి డ్రిల్ మాస్టారూ, ఆయన ఆజ్ఞలని తూచా తప్పకుండా పాటించే హెడ్మాష్టరూ మనస్సులో కదులుతున్నారు. ★

వైద్య విజ్ఞానం

ఆయాసం

డాక్టర్ గుంటుపల్లి రాధాకృష్ణమూర్తి

ఆయాసానికి (డిస్నియా) కారణాలు అనేకం ఉన్నాయి. కానీ, ముఖ్య కారణాలు మాత్రం హృదయానికీ, శ్వాసకోశాలకూ సంబంధించిన వ్యాధులే. ఆయాసం హృద్రోగం వల్లనే కాకుండా అనేకమైన ఇతర కారణాల వల్ల రావచ్చు. కానీ, ఆయాసం లేకుండా సాధారణంగా ఏ తీవ్రమైన హృద్రోగమూ ఉండదు.

మామూలుగా కండరాల అలసట వల్ల ఆయాసం రావడం సహజం. ఇది ఎక్కువ శ్రమ వల్లా, వ్యాయామం వల్లా వస్తుంది. కానీ, కొన్ని వ్యాధిస్థితులలో పూర్వం ఎప్పుడూ ఆయాసం రానంత కొద్ది వ్యాయామంతోటే ఎక్కువ ఆయాసం వస్తుంది. ఎంత శ్రమ వల్ల ఆయాసం వస్తుంది? ఎంత త్వరగా ఇది ప్రారంభమవుతుంది? ఈ రెండు విషయాల వల్ల హృదయం యొక్క ఆరోగ్య పరిస్థితిని తెలుసుకోవచ్చు. కొద్దిపాటి ఆయాసాన్ని కూడా తెలుసుకోవడానికి మెడలోని కండరాలనూ, డొక్కలలోని కండరాలనూ చూడాలి. ఇవి పని చేయడం ప్రారంభించాయంటే—అంటే ఎగపోత ఆరంభం అయిందంటే — ఆయాసం ఉన్నదని గుర్తించవచ్చు.

ఆయాసానికి ముఖ్య కారణం హృదయరోగం. హృదయంలో ఏ భాగం తీవ్రమైన వ్యాధికి గురి అయినా, ఆయాసం తప్పదు. గుండె కండరం రోగగ్రస్తమై బలహీనం కావచ్చు. లేకపోతే, కవాటాలు సరిగా పనిచేయ్యక పోవచ్చు. లేదా, పుట్టుకతో ఏర్పడిన లోపాల వల్ల మలిన రక్తం శుభ్రపడడానికి ఆటంకం కలగవచ్చు. ఎందుచేతనైనాసరే గుండెకు కొంతవరకూ సర్దుకుపోగల (కాంపెన్సేషన్) శక్తి ఉన్నది. గుండెలో ఒక భాగం బలహీనమైతే దానికి ముందు ఉన్న భాగం పెద్దదై, బలవంతమై రక్తప్రసరణ కార్యాన్ని నెరవేర్చగలదు. ఇటువంటి సమయంలో వ్యాధిలక్షణాలే బయట పడవు. కొంత కాలానికి హృదయానికి ఇలా సరిపుచ్చుకుపోగల శక్తి తగ్గిపోతుంది. అప్పుడు ఆయాసం అవతరిస్తుంది. మనిషి పడుకుంటే ఊపిరి అందదు. అందుకని రాత్రంతా నిటారుగా కూర్చునే గడుపుతాడు. గుండె ఎడమవైపు సక్రమంగా పని చేయటం లేదనీ, శ్వాసకోశాలలో రక్తం నిలవ ఉండిపోతున్నదనీ సూచిస్తుంది. మనిషి నిటారుగా కూర్చుంటే ఊపిరితిత్తులు వికసించవచ్చు. కాలేయం కిందికి జారి ఊపిరితిత్తుల మీద ఒత్తిడి కలిగించకుండా చోటు ఇస్తుంది. సహాయక శ్వాసక్రియ కండరాలు పనిచేస్తాయి. బృహత్సిరలలో రక్తపు పీడనాన్ని తగ్గిస్తుంది. దీనివల్ల ఊపిరితిత్తులలోని రక్తం గుండెలోకి ప్రవహించ గలుగుతుంది. హృద్రోగంలో సంభవించే ఆయాసానికి ప్రత్యేక లక్షణాలేవీ లేవు కానీ, శరీరం నీలిరంగు దాల్చడం మాత్రం జరగవచ్చు. ఈ ఒత్తిడికి తట్టుకోవడానికి గుండె పెద్దదవుతుంది. రోగిని పరీక్షించడంతో, ఎక్స్-రే తీయడం వల్లా హృదయం పెద్దదైన విషయం గుర్తించవచ్చు. గుండె పెద్దది కాకుండా ఆయాసం వస్తే ఇతర కారణాల కోసం చూడాలి.

గుండెకు బయటినుంచి ఒత్తిడి కలిగించే కారణం ఏదైనా సరే ఆయాసానికి దారి తీస్తుంది. గుండె చుట్టూ ఉండే సన్నని పొర పెరికార్డియం రెండు పొరల మధ్య విదాహస్థితి వల్ల నీరు (పెరికార్డియల్ ఎఫ్యూషన్) చేరి ఒత్తిడి కలిగించవచ్చు. రొమ్ముకుహరంలో పెరిగే దుర్మాంసాలూ, పుపుసవేష్టనం (ప్లూరా) పొరల మధ్య చేరే చెడునీరూ (ప్లూరల్ ఎఫ్యూషన్), జలోదరం (ఎసైటిస్) వగైరాలు గుండెకు ఒత్తిడి కలిగించవచ్చు. శ్వాసమార్గంలో ఎక్కడైనా సరే—ముక్కులో గానీ, సప్తపథంలోగానీ, గాలి గొట్టంలో గానీ, శ్వాసనాళికలలో గానీ— అవరోధం ఏర్పడితే ఎగస తప్పదు. ఈ అవరోధానికి ముఖ్య కారణాలు శిశువులలో డిఫ్తీరియా జ్వరమూ, తప్పు పొరపడిన పరాయి పదార్థాలూ, శ్వాసకోశం వ్యాధులలోకూడా ఇది సాధారణంగా వచ్చేదే. న్యుమోనియా, బ్రాంకో-న్యుమోనియా జ్వరాలలోనూ, ఊపిరితిత్తికి చిల్లి పడినప్పుడూ (స్పాంటేనియస్ న్యూమో థొరాక్స్) ఉబ్బసం జబ్బులోనూ, ప్రమాదకరమైన కత్తిపోట్లలోనూ ఆయాసం తప్పనిసరి. రక్తవిహీనత వల్ల కాళ్ళూ, కడుపూ, కనురెప్పలూ ఉబ్బిన పరిస్థితిలోకూడా ఆయాసం వస్తుంది. కానీ, ఈ రోగికి పడుకుంటే ఆయాసానికి ఉపశమనంగా ఉంటుంది. హృద్రోగి లేచి కూర్చుంటే గానీ ఊపిరి పీల్చడానికి ఉపశాంతిగా ఉండదు.

పరీక్షలు

ఆయాసం తీవ్రవ్యాధుల లక్షణం కాబట్టి, వెంటనే వైద్యుడిని పిలిచి సలహా పొందడం అవసరం. రోగి పరీక్ష అయిన తరవాత అవసరమైతే ఎక్స్-రేలూ, ఇ. సి. జి. లూ తీయించి చూస్తారు. గొంతు పరీక్ష, రక్తపరీక్ష, మూత్ర పరీక్ష కూడా రోగ నిర్ణయంలో సహకరిస్తాయి.

ఉపచారాలు

ఆయాసం రోగికి ఉపశాంతి లభించేటట్లు విశ్రాంతి నివ్వాలి. ఊపిరి అందక బాధపడే వారికి ప్రాణవాయువు ఇవ్వడం అవసరం. గుండె రోగికి వెనక బాక్‌రెస్ట్ ఉంచినా, ముందు డెస్క్‌లాంటి బల్ల ఉంచినా ఆనుకోవడానికి వీలుగా ఉంటుంది. వ్యాధికి తగిన చికిత్స వివరాలు వైద్యులు చెప్పినట్లు పాటించాలి. ఈ చికిత్స కారణాన్ని బట్టి మారుతూంటుంది. ఉపచారాల విషయంలో గుండెజబ్బు రోగులకు సూచించిన ప్రకారం చెయ్యాలి. ఎల్లప్పుడూ ఒక మనిషి దగ్గర ఉండి, రోగి పరిస్థితిని గమనించి డాక్టరుకు తెలుపుతూ ఉపచారాలు చేస్తూ ఉండడం అవసరం. ★